

Asia: VN/16276/2024

Lausuntopyyntö; Hanke ampumaratojen toiminnan turvaamiseksi ja uusien ampumaratojen perustamisen edistämiseksi

KYSYMYKSET: Sujuvoittaako ehdotus ampumaratoja koskevia ympäristölupaprosesseja sekä lainsäädäntöä riittävällä tavalla ottaen huomioon hallitusohjelman mukainen tavoite 1 000 ampumaradasta vuosikymmenen loppuun mennessä?

Rauhanliitto ei kannata lakiin ehdotettuja muutoksia. Hankkeen perustelu, hallitusohjelman kirjaus, on tuottanut lakiehdotuksen perustelutekstin joka noudattaa poliittista lausumaa mekaanisesti vailla vaadittavaa monipuolista harkintaa

Lakiehdotus ei vastaa hallitusohjelman lauselmaa "turvata Suomen ampumaratojen toiminta ja edistää uusien ratojen perustamista ottaen huomioon (...) viranomaisten tarpeet." Koska ehdotus ohittaa pitkälti ympäristöviranomaisten tarpeet.

Ehdotuksen 1 pykälän mukaan lain tarkoituksena on "turvata terveellinen ja viihtyisä ampumaratojen ympäristö". Toteutuessaan ehdotettu laki olisi lähinnä tavoitteensa vastainen ja loukkaisi myös ympäristönsuojelulain tarkoitusta.

Ehdotus ei voi katsoa vastaavan myöskään hallitusohjelman vaatimusta "Ampumaratoja koskevia ympäristölupaprosesseja sekä lainsäädäntöä sujuvoitetaan." Todennäköinen seuraus olisi ennemminkin hallitsematon muutos heikompaan. Lakiehdotuksessa todetaan, että maan noin 700 ampumaradasta noin 370 toimii ilman asianmukaista ympäristölupaa.

Ehdotuksen sisältämien lakimuutosten seurausten ja vaikutusten arviointi jää pintapuoliseksi. Ehdotus ei anna oikeaa kuvaa muutosten merkityksestä, joka voi olla mittava.

Ympäristönsuojelun ja terveydensuojelun osalta ehdotusten toimeenpano järkyttäisi viranomaisten vakiintunutta tehtäväkuvaa, kun sisäisen turvallisuuden viranomainen ryhtyisi arvioimaan ja tekemään päätöksiä sen asiantuntemukseen kuulumattomissa asioissa.

Ehdotus tähtää selvästikin pelkän toimintailmoituksen tekevien ampumaratojen määrän lisäämiseen. Niille esitetään oikeutta mm kymmenkertaiseen vuosittaiseen laukausmäärään, eikä niille asetettaisi etenkin melunhallinnan ja ilmansuojelun normeja tai kunnollisia omavalvontavelvoitteita.

Ympäristölupa-rajan nostaminen ja ilmoitus-perustaisuuden lisääminen

Ehdotuksessa yksi keskeinen osa "sujuvoittamista" on esitys nk "vähäisen ampumaradan" laukausmäärän ylärajaa nostaminen 10 000 vuosittaisesta laukauksesta 100 000 vuosittaiseen laukaukseen, ja samalla, ehkä jopa suuren osan, ampumaratojen lupamenettelyn keventämisestä

siten, että vain yli 100 000 vuosittaisen laukauksen ratoihin tarvittaisiin varsinainen lupa , ja “vähäisiksi” katsotuille riittäisi ilmoitus-mekanismi.

Vähäinen ampumarata määritellään ehdotuksessa yhdellä ainoalla parametrilla, vuoden aikana ammutuilla laukauksilla (3 pykälä) kiinnittämättä huomiota ammuttujen laukausten todentamiseen, aseiden laatuun (kerta-/sarjatuliase, raskaat aseet, historialliset aseet), aseiden kaliberiin (ei rajoitettu), ammunta-aikoihin (pimeäharjoittelu, talviammunta, viikonloput ja juhlapyhät), harjoituksen luonteeseen (yksilöammunta, ryhmäoperaatioharjoittelu, ns practical-toimintaharjoittelu, skeet) tai ammustenkaan laatuun (kauas kantavat amukset). Osa ampumaradoista erikoistunee reserviläisharjoitteluun, jonka edellytyksiä ehdotuksessa halutaan parantaa (luku 4.2.3).

Esityksessä ei ennakoita mitenkään ratojen vauhdikasta markkinakehittelyä, joka tuottanee uudenlaisia elämyspuistoja, realistisia taistelukokemuksia ja viihteellistä ammuntaa.

“Vähäistä rataa” koskeva 8 pykälä edellyttää radalta pelkän käynnistämislupituksen tekemistä toiminnastaan Poliisihallitukselle. Muut radat ovat luvanvaraisia. Pykälä on epäselvä vaatiessaan ilmoitukseen liitettäväksi pykälän 5.1.10 tarkoittamat, pykälän 5 tekstin mukaan ainoastaan lupaharkinnassa vaaditut selvitykset.

Esityksessä ei kuitenkaan arvioida miten realistista olisi, että pienet usein vähävaraiset harrastaja-seurojen tai kaupallisten urheiluala yrittäjien, voisi olettaa tekevän omia kattavia kunnollisia taustaselvityksiä, vaikutuksenarvioita tai kantavan niistä vastuut, jos sellaisten tuottamisen nykymentelyssä ja lainsäädännön ja resurssien puitteissa, on katsottu olevan viranomaistenkin toimesta tehtynä hidasta ja vaivalloista?

Tässä ilmeisesti myös luodaan “porsaanreikää” jotta ympäristöhaittojen vuoksi nyt jo suljettuja ratoja voitaisiin ottaa pelkällä ilmoituksella taas käyttöön.

“Vähäisen” radan ei tarvitse myöskään esittää esim. selvitystä odotetun melun määrästä tai hallinnasta, ei myöskään maaperän tai pohjaveden pilaantumisriskien hallinnasta.

Poliisihallituksen on kireässä ja varmaan epärealistisessa kolmen kuukauden aikamäärässä hankittava tarvitsemansa lausunnot ilmoituksesta. Poliisihallitus tekee ilmoituksesta päätöksen joka voi sisältää ehtoja. Melua ei ehdotuksessa mainita ehdollistettavana seikkana.

Ehdotuksessa Poliisihallitus vastaisi ensisijaisesti ratojen turvallisuudesta, ja toissijaisesti mutta ainoana viranomaisena myös ratojen terveellisestä ja viihtyisästä ympäristöstä (1. pykälä). Ratojen turvallisuus näyttäisi Suomessa parantuneen yleisesti tunnetujen tapahtumien seurauksena, mutta ympäristölupien puuttuminen joka toiselta radalta viittaa ympäristöongelmien suuruusluokkaan.

Esitys siis kautta linjan pyrkii “sujuvoittamaan” ampumaratojen käyttöönottoa ja uusien perustamista määrällisesti, mutta ei ota huomioon näin toteutettuna mahdollisesti ympäristövaikutusten kannalta merkittäviä huononnuksia, esim mahdollisten aiheutuvien maaperään lyijy-jäämien suhteen, naapursutoa haittavaan äänisaasteen tai sen riskin suhteen, että ratatoiminnan loppuessa tulee maaperän puhdistustarvetta, ja epäselvyyttä kenen vastuulla se olisi.

Rauhanliiton mielestä mahdolliset maaperän saastumisen korjaukset ja ennallistamisen kustannukset tulee korvata sen jonka vahingon on aiheuttanut. Mahdolliset alueiden kunnostamisen ja

ennallistamisen kustannukset eivät saa kaatua veronmaksajien niskaan. Siksikin hyvin tehty, perusteellinen ja vastuullinen lupamenettely, ennen toiminnan aloittamista, toimii riskien ennaltaehkäisyä luvanhakijaankin nähden.

Pohjaveden pilaantuessa kunnostaminen on usein käytännössä mahdotonta, minkä takia pohjavesialueille uusia ratoja ei tulisi ylipäättään sallia.

Esityksen nk "vähäisten ratojen" osalta pitäisi vähintäänkin toiminnan ehtoihin sisällyttää samat ympäristönsuojelun velvoitteet kuin suurempien ratojen osalta

Rauhanliitto muistuttaa, että ympäristöalan asiantuntijat toteavat, että lyijyn lisäksi ampumaradoista helposti aiheutuu muitakin metalli- ja puolimetalli- tai haitta-ainepäästöjä. Samoin meluhaittoja.

Ammuntamelu

Ympäristöongelmat on toissijaistettu ehdotuksessa. Maaperän ja pohjaveden sekä ilman saastumista lisäksi ongelma on aiheutuva melu.

Ammuntamelun erityistä laatua ei esityksessä huomioida; 1.2 pykälän perusteluissa se silti ainutkertaisesti mainitaan yhtenä "*päästöinä*".

Ammuntaurheilussa ja reserviläisten taisteluharjoittelussa ei perinteisesti ole haluttu mitenkään vaimentaa aseiden ääntä. Tämä jää lakiehdotuksessa havaitsematta.

Iskuimpulsseina luontoon ja asuinalueille leviävä melu on Suomessa kasvava mutta vakavasti laiminlyöty terveysriski, viihtyvyysongelma ja ympäristösaaste. Kun ampumaradat kehittyvät, erilaisten tehosteiden (savut, merkkitulet, droonit, salamat, räjähdysäännet, ilmahyökkäyssimulaatiot, CBRN-simulaatiot) määrä kasvaa. Lakiehdotus ei käsittele aihetta.

Jatkuvat ammunnan äänet ja ampumaratojen näkyvyys muodostuvat myös sosiaalisesti ongelmaksi, etenkin nyt sodan uhkatilanteessa. Ammuntojen aiheuttama melu tunkeutuu laskennallisilla mittauksillakin vaimennettuna syvälle läpi asuinalueiden (hoivakodit, lasten päivähoito, koulut). Ammunnan äänistä halutaan ehkä muodostaa arkipäiväinen kokemus asuinalueilla. Sillä on selvä vaikutus kuulo- ja näköetäisyydellä sijaitsevien asuntojen markkinahintoihin ja ihmisten mielenrauhaan ja viihtyvyyteen kodeissaan.

Radan aiheuttaman melun määrän radanpitäjä arvioisi itse ilmoitusta tai lupaa hakiessaan käyttäen markkinoilta saatavissa olevia laskentaohjelmistoja. Ehdotuksen mukaan asetuksella auktorisoiduille laskentaohjelmistolle annettaisiin tehtäväksi lisäksi myös "*haitan objektiivinen määrittäminen*".

Jos radanpitäjän käyttämän menetelmän laskema melutaso jää tulevilla asetuksella määrätyn rajan alle, radan naapurusto ei voi enää vaatia Naapuruussuhdelain antamaa suojaa "*kohtuutonta räsitusta*" vastaan (uusi 9b pykälä). Lakiehdotus asettaa pienen harrastajaryhmän edun ympäristön ja jopa harrastuspaikan lähimmän naapuruston oikeuksien edelle.

Samoin uuden 15 pykälän mukaan rata voi jatkaa toimintaansa muutoksenhauista ja valituksista huolimatta. Melusta voivat tehdä valituksen ainoastaan asianosainen ja kunta (15 pykälän perusteluissa mainitaan lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, pykälätekstissä ei).

“Vähäisen ampumaradan” toimintaan Poliisihallitus voisi puuttua ainoastaan tarvittaessa *“seurannassa ja valvonnassa”* havaittujen seikkojen vuoksi. Se voi muuttaa ja lisätä ilmoituksesta tehdyn päätöksensä ehtoja ilmoitusvaraisen toiminnan harjoittajalle vasta sitä kuultuaan (8 pykälä).

“Vähäisen ampumaradan” toiminnan Poliisihallitus voisi kieltää osittain yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tai ympäristöä vaarantavan puutteen perustein (varoitusta, osittainen tai toiminnan kieltäminen kokonaan 5 a ja 8 pykälä). Ammunnan aiheuttama tai siihen liittyvä melu ei siten suoraan oikeuttaisi Poliisihallitusta puuttumaan toimintaan.

Epäkohtien ilmetessä tai tullessa julkisuuteen ensisijainen Poliisihallituksen puuttumiskeino vaikuttaa ehdotuksessa olevan pikaisen selvityksen ja puuttumisen hankkimisen sijaan epäillyn kuuleminen ja uusien normien antaminen toimijalle, joka ei ole noudattanut aiemmin annettuja (pykälä 8.2).

Ehdotetun 16 pykälän mukaan ympäristölupaa vailla oleva rata saa pelkän uuden ilmoituksen laatimiseen peräti kolmen vuoden siirtymäajan. Tällaisten ratojen osuus kaikista lienee noin puolet. Esitys on huolestuttava. Tämä seikka viittaa myös siihen, että Poliisihallituksen olisi kovin vaikeaa uudessa tehtävässään nopeaan toimintaan hyvän hallinnon periaatteita kunnioittaen.

Hallituksen esitysluonnos haluaa perusteetta suosia nykyisin normien ulkopuolella toimivia ampumaratoja: *“Näille ampumaradoille voidaan hyväksyä suuremmat ampumamelun raja-arvot kuin lain voimaantulon jälkeen perustettaville radoille.”*

Rauhanliitto on huolissaan, että uudistus petaa pohjaa paikallisille konflikteille.

Liitto yhtyy arvioihin jotka katsovat että ehdotus merkitsisi heikennystä ympäristönsuojelun tasoon, ja olisi ristiriidassa esimerkiksi ympäristönsuojelulaissa määritellyn ehdottoman maaperän tai pohjaveden pilaamiskiellon vakiintuneen tulkintakäytännön kanssa.

KYSYMYS : Onko ympäristönsuojelulakia tarpeen soveltaa ehdotuksen mukaisesti ampumaratalain soveltamisen ohella?

Ympäristönsuojelulakia tulee soveltaa kaikkeen, joka aiheuttaa ympäristön pilaantumista. Ympäristönsuojelulaki osin täytäntöönpanee EU:n teollisuuspäästödirektiiviä, joka sitoo Suomea riippumatta siitä, millä kansallisella lailla tai minkä viranomaisen toiminnassa direktiivin alasta toimintaa harjoitetaan.

Rauhanliitto epäilee vahvasti, että ehdotuksessa esitetty tapa soveltaa ympäristölakia johtaa ristiriitoihin perustuslaissa todettuun jokaisen oikeuteen terveelliseen ympäristöön.

Rauhanliiton mielestä nykyinen ympäristönsuojelulain soveltaminen asiassa on parempi kun ehdotetussa lakimuutosesityksessä.

Rauhanliitto vastustaa ehdotettua ympäristöviranomaisen tehtävien siirtoa Poliisihallitukselle sekä Ympäristönsuojelulain vastaavien lainkohtien muuttamista (2 pykälä).

Poliisihallituksella ei ole tarpeeksi resurssia toimia ympäristöluvituksen ja ympäristönsuojelun alalla. Esityksen mukaisen kahden ympäristöasioista vastaavan henkilön palkkaamisella poliisihallintoon ei riittäisi kunnolliseen, vesim ympäristönsuojelulain kieltojen ja velvollisuuksien (YSL luku 2), riittäviä maaperä- ja melusuojauksien valvomiseen.

Mikäli koetaan pakottavaa tarvetta muutokseen nykytilanteeseen, ja ratojen lupahallintaan, tulisi ampumaratoja koskeva ympäristöluvitus ja -valvonta kokonaan keskittää valtion ympäristönsuojeluviranomaisen hoidettavaksi, millä voitaisiin varmistaa myös viranomaisen ympäristönäkökohtia koskeva asiantuntemus ja resurssit.

Riskienhallinta

Esityksessä ehdotetaan "päästöjen tarkkailijaksi" luvan saaja. Luvanhaltijalla on luultavasti vain harvoin riittävää asiantuntemusta, tai mahdollisuuksia/ resursseja riittäviin päästömittausten tekemiseen.

Kun alan toimijat ovat arvioineet että nykysinkään suurimmalla osalla nykyisistä ratojen toiminnanharjoittajista ei ole ollut riittävää ympäristöosaamista lupahakemusten ja ilmoitusten laatimisissa, miten sitten esityksen myötä olisi vaadittavaan lisättyyn omavalvontaan /- tarkkailutuloksien analysointiin ja niihin reagointiin ?

Ehdotuksen riskienhallintapolitiikka (1 pykälä) : "... riskiä ei katsota olevan, mikäli luvanhakija tai ilmoituksen tekijä osoittaa noudattavansa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten vaatimuksia sekä parhaita käytökelpoisia tekniikoita" (9a pykälä) ja "...

Mikäli melun mallilaskennan tulokset ei ylitä tämän lain nojalla asetettuja raja-arvoja, melun ei katsota aiheuttavan (...) tarkoitettua kohtuutonta rasitusta".

Todellisuudessa monet riskit toteutuvat, vaikka jokainen toimija on hyvässä uskossa noudattanut lakeja eikä ole ylittänyt laskemiaan raja-arvoja. Hetkellinen tilanne, sattuma, huomaamattomuus, onnettomuus tai jokin tietoinen/tiedostamaton tekijä osoittautuu kirjattuja tarkoituksia painavammaksi tekijäksi.

Rauhanliiton mielestä päästöjen ja haittojen tarkkailun tulisi olla puolueetonta ja säännöllisesti, ei pelkästään luvanhaltijan toimesta.

Yhdymme arvioon että ehdotettu ympäristönsuojelulain rajattu (YSL) soveltaminen ampumaradoilla vain osittain ilman lupa-harkintaa ja lupamääräyksiä eriarvostaisi toiminnanharjoittajia, estäisi asianosaisten vaikutus- ja valitusmahdollisuudet sekä mahdollistaisi maaperän, vesistön ja pohjaveden pilaamisen ilman korvausvelvollisuutta (YSL luku 13).

KYSYMYS Onko tehtävien siirtämisen seurauksena tarpeen muuttaa valtioneuvoston ohjesääntöä ehdotuksessa kuvatulla tavalla?

Esityksen mukaan sekä yksityiset että Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen ampumaradat poistettaisiin Ympäristönsuojelulain säätelyn piiristä lain yleisiä määräyksiä lukuunottamatta. Rauhanliitto vastustaa esitystä jolle ei esitetä edes uskottavia perusteluja. (Luku 4.1) Rauhanliitto

vastustaa tästä syystä myös ministeriöiden työnjaon muuttamista valtioneuvoston sisäisen työnjaon asetuksessa.

KYSYMYKSIÄ: Muut mahdolliset näkemykset ja huomiot esitysluonnoksesta?

Ehdotetut muutokset nojaavat vahvasti suunniteltuun valtioneuvoston asetukseen, joka täsmentäisi lain pykälää. Asetukselle lakiehdotuksessa annettu valtakirja on hyvin avoin, jolloin tuleva asetusta saattaa joutua ristiriitaan annetun lain kanssa. Lakiehdotus antaa vähän eväitä asetuksen laadintaan esimerkiksi edellytetyistä riskienhallinnasta, haittojen ennalta ehkäisystä sekä valvontasuunnitelmista ja melun mallinnusmittausta koskevilta osin (16 pykälä).

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ei ole riittäviä perusteluja lupamenettelyjen muuttamiselle esitetyllä tavalla.

Hallitusohjelman tavoite 1000 ampumaradasta Suomen kokoisessa / väestömäärän maassa jossa kuntiakin vain 308, joista 16 sijaitsee Ahvenanmaalla, näyttäytyy lähinnä ideologiselta tavoitteelta. Vertailuna voi todeta, että Manner-Suomessa oli 2024 terveyskeskuksia 486.

Esityksen tavoite ampumaratoiminnan määrällinen lisääminen laadukkaana lupahallinnon ja valvonnan kustannuksella edustaa huonoa ympäristö- ja terveyspolitiikkaa ja heikentäisi ampumaharrastuksen julkista hallintaa.

Tänä päivänä ampumaratoja on jo reilu 700 joista suurin osa on pääosin vapaaehtoistoiminnalla ylläpidetty ja ilmeisesti osa ilman ympäristölupia jo nyt. Hallituksen tavoitetta nostaa 1000:n ampumarataan vaatisi alan toimijoiden ja -harrastajien itsensäkin mukaan valtiolta huomattavia taloudellisia lisä-satsauksia, ja viranomaisien resurssien, ja Rauhanliiton näkemyksen mukaan, ennen kaikkea ympäristökysymysten moniaala-osaamisen lisäämistä lupaprosessissa ennen kuin ryhdytään muuhun ampumaharrastuksen "sujuvoittamiseen" ja regulaation vähentämiseen.

Hankkeen aikataulua (alkuvuosi 2026) ei voi pitää realistisena valtionhallinnon osalta.

Uhka on, että uudistusten seurauksena perustettaisiin suuri määrä hyvin eriluonteisia ampumaratoja heikoin eväin ja siinä odotuksessa, ettei Poliisihallitus kykene pitempään aikaan niiden ilmoituksia ja lupia käsittelemään. Pelkän ilmoitusmenettelyn ja Poliisihallitukselta saadun summaarisen päätöksen pohjalta toimivat radat yleistyisivät luultavasti voimakkaasti.

Suomen Rauhanliitto - Finlands Fredsförbund seuraa rauhantyönsä takia, jota tehty 1907 lähtien, myös asealan kysymyksiä: aseiden yksityiseen hallintaan, lupiin ja aseturvallisuuteen liittyviä. Liitto kiittää siitä että siltä pyydetty lausuntoa asiassa.